

"Med Scott - Sydpolsfareren" i virkelighetens belysning

Her fremvises fortiden her i Norge en engelsk film: - "Med Scott - Sydpolsfareren". Den har fremkaldt blandede følelser fordi den kommer med visse spydigheter mot Roald Amundsen. Den ripper med andre ord opp i et gammelt sår. Dette er meget beklagelig og det vil sikkert ha sin betydning - ja misjon å fremkomme for offentligheten med de kjennsgjæringer som filmen er ment å være bygget på men som desværre hist og her er blit literært misbrukt. Og fakta er:

Imars 1910 kom marinekaptein Robert Falcon Scott til Norge. Hensikten med besøket var å besiktige det til sin sin nye ekspedisjon her bestilte skinn - slæde skiutstyr - overvære en prøve i høyfjellet med en nykonstruert traktor-slæde som mentes å være av betydning for forskning i syd-polare strøk og om mulig avtale med Roald Amundsen en arbeidsplan for magnetiske og andre vitenskapelige undersøkelser i nord og syd. Roald Amundsen stod som bekjent våren 1910 startklar med Fram for å drage til Nordpolområdet.

Kaptein Scotts ankomst til Norge gikk for seg i al stilhet og selv pressen syntes ikke å interessere seg som kunne ventes for en mann som alt hadde bak seg en stor innsats som polarforsker. Scott hadde ikke bare oppholdt seg noen år ved Sydpollandets kyster men trængt lenger syd enn noen før ham og var den første til å nå og befare det høye isplatå - "det antarktiske hjerte." Han var med andre ord den som hadde åpnet selve døren til Sydpolen og efter alt å dømme den som hadde de beste sjanser å nå den.

Like efter ankomsten til Oslo eller Kristiania som byen den gang het reiste Scott og hans frue ut til Fridtjof Nansen på Lysaker. Her fremla den engelske forsker sin plan og ga detaljemessige opplysninger om sit utstyr. Scott utba seg Nansens mening og vilde være meget takknemlig for råd og forslag.

Nansen var meget interessert i kaptein Scotts plan men var meget reservert og forbeholden i sine uttalelser. Han gjentok ofte i samtalen løp: "De kjenner av erfaring forholdene der syd og det gjør ikke jeg." Med hensynet hunder som trakkdyr sa Nansen: "Det faller meg vanskelig å tro å ennu mindre å forstå at der nede på isbarrieren hersker forhold som skiller seg større ut fra forholdene på Grønlands innlandsis. Har De på Deres forrige ekspedisjon hat en uheldig erfaring med "bikjene" så skyldes det neppe den stadige lave snedriften og de skarpe ispartiklene men andre årsaker. Efter samtaler jeg har hat med Schachleton skyldte jeg være tilbøyelig å tro at hundenes mindreværdighet dengang skyldtes den bedærvede tørrfisker. Schachleton mener i alle fall at han fikk dysenteri efter å ha forgrepet seg på hundeprovianten. Var jeg Dem vilde jeg ta med så mange hunde som mulig og sikre meg folk som forstod kunsten å kjøre dem."

Hva heste-transport angikk uttalte Nansen: "Schachletons erfaringer viser at hestene på barrieren har sin berettigelse som vandrende kjøttdepoter.

De påtænkte motor-traktor-slæder var både Nansen og Scott skjønt enig om bare måtte betraktes som et eksperiment. I denne forbindelse nævnte Nansen "Primussen". Den blev dengang den så

dagens lys set på med uhyre skepsis og betegnet for en helvedesmaskine som måtte bannlyses av polarfarere.

Nansen og Scott møttes igjen den følgende dag på lageret til firmat Hagen & Co. som hadde påtatt seg å levere ski og slæde utstyret til den engelske sydpolsekspedisjonen. Det vesentligste av de bestilte saker var ferdige og ble fremvist. Man fikk også se noe av det utstyr Roald Amundsen skulde ha med på Nordpolsfærden. Det skildte seg ikke i det vesentligste ut fra det Scott skulde ha og Nansen bemerket for slædenes vedkommende at de var anderledes enn han hadde tenkt seg dem.

Møtet hos Hagen blev det siste mellom de to polarfarere og det er helt fri fantasi når filmen fremstiller samværet som å ha funnet sted på Finse. Scott har aldrig satt sine ben der oppe ved høyfjeldshotellet på Bergensbanen, og noen motorslæder var der heller ikke i året 1910.

Om eftermiddagen kjørte Scott ut til Svartskog for å hilse på Roald Amundsen. Portieren fra hotel Victoria hvor Scott bodde hadde undersøkt om Amundsen var hjemme og gitt besked om at Scott kom ditut. Ved ankomsten til Svartskog viste det seg at Roald Amundsen ikke var der, og ingen viste hvor han var. Scott og frue ventet derute omlag en time men da ingen Amundsen kom var der ikke annet fore enn å vende om og dra tilbake. Det måtte foreligge en beklagelig feiltagelse.

Den følgende dag var Scott i Drammen hvor han besiktet sitt skinnutstyr og den derpå følgende reiste han til Fefor i Gudbrandsdalen. Motorslæden ble prøvekjørt og resultatet blev omtrent som ventet. De viste muligheter men også det motsatte. Skulde traktorene tas med sydover måtte der store forberedninger til.

Efter et opphold i Norge på noe over en uke returnerte Scott til London. Ved avreisen beklaget han sterkt at det ikke hadde lykkedes ham å komme i kontakt med Roald Amundsen. I juni 1910 startet ekspedisjonen til Scott fra England. Skipet "Terra Nova" seilte via Madeira - Cape Town til Melbourne i Australia hvor det ankom den 12. oktober. Her mottok Scott så å si på fallrepet et telegram fra Norge. Det var undertegnet Amundsen og lød: "Fram angått Antarktika." I telegrammets kjølvan kom så en række pressemeddelelser om den sensasjonelle beslutning Roald Amundsen hadde tatt og latt offentliggjøre efter sin avreise med Fram fra Madeira den 10. september. Planen som den foreslå forekom Scott svært uklar og omgående telegraferte han til Fridtjof Nansen og spurte om det var selve Sydpolen Amundsen ville søke å nå. Nansens svar lot ikke vente længe på seg men skapte heller mer tankeforvirring enn før. Nansen telegraferte kort og godt: "Unknown." Scott overveiet længe dette orakelsvar. Sa så "Mulig - selvfølgelig men rart. Et er i allefall sikkert at en engelsk gentleman ville ikke ha gått frem på slik et vis." Efter en kort pause fortsatte Scott: "I Norge søkte jeg flere gange å kontakt med Amundsen men han unngikk meg. Han er sikkert en original men hans oppførsel overfor meg skyldes ikke originalitet. La meg så det slik. Han var for ærlig til å kunne stå og lyve meg rett i øynene. -- Jeg håper sjekken vi sendte ham vil gjøre ham lykkelig."

Der var i løpet av vinteren oversendt en summ penger til innkjøp av spesielle instrumenter av samme type som de Scott skulde bruke på sin færd. Scott hadde fått underretning at instrumentene var blitt bestilt hos "Deutsche See-warte" i Hamburg men hadde ikke mottatt melding om at de igjen - som tilfælde var - var blitt avbestilt.

I løpet av de nærmest påfølgende uker fikk Scott alle de opplysninger som forelå om sin konkurent og ombord i "Terra Nova" hersket den tro at Roald Amundsen ville gjøre en avstikker ned i Wedell Havet for å utnytte den ant-arktiske sommer før han gikk inn i drivisen gjennom Bering Strædet. Var han heldig med isforholdene og kom iland etsteds langt syd så var det tænkelig at han med sine mange hunder ville gjøre et lynfremstøt mot polpunktet. Scott anså det utenfor en hver praktisk betydning å fremskynne og forandre sine egne planer. Han hadde, mente han, på et så langt fremstredet tidspunkt ikke annet å gjøre enn holde fast ved det han hadde bestemt og forberedt. Amundsen måtte ikke tas hensyn til. Og under den parol forlot Terra Nova Ny-Zealand den 29. november. Nyttårsaften kom Sydpollandet isikte og fire dager senere landsattes ekspedisjonens såkaldte sydparti på Cape Evans inne i Mc Murdoc Sundet. De sibirske hestene og hunnene hadde under den lange sjøreise under elendige værforholde hat en hard tørn og trængte noen uker til å komme seg. Av den grunn kom den første slædereisen sydovert først avsted den 24. januar. Samtidig drog Terra Nova østover langs isbarrieren for å landsætte på eller så nær som mulig seks mann på King Edward VII Land. Den 22. februar kom Scott tilbake til Barriere-kanten ved Mc Murdoc Sundet og mottok da et brev som fikk for å bruke hans egne ord alt annet å blekne. Terra Nova hadde på sin reise østover støtt på Amundsen i Hvalbukten. Han hadde 9 mann og omlag 100 hunde. Hvalbukten lå en god del nærmere polen enn Scotts kvarter og det var helt klart at bare et uhell kunde fravriste ham førstemannsplassen til sydpolen. Nyheten virket som rimelig var svært forstemmende på Scott og hans menn. Et kan og må slås fast. Bitre ord forekom ikke i noen form.

I de nærmest påfølgende uker gjennomgikk Scott en krise, men kjæmpet seg igjennom og kom iløpet av vinteren tilbake til sit gamle selv. Han blev den store leder alle så opp til og var villig å ofre alt for.

Den 1. november 1911 startet Scott på hovedfærdet til polen. Alt var forberedt på en beundringsværdig måte, og det er høyst misvisende å stemple foretaket som amatørmessig og mangelfult. Der fandtes ikke tilløp i noen retning til "kappløp". Den plan Scott vinteren 1910 hadde offentliggjort blev med småforandringer lagt til grunn for færdet.

Den 17. januar 1912 nådde Scott med fire mann selve Syd-Pols-punkte. Der vaiet det norske flagg. Amundsen hadde vært der 32 dage i forveien.

Det var som enhver kan forstå et slag hvis virkninger ikke bare tilhørte øieblikket med fremtiden. Hjemveien var lang - 1400 kilometer. Og denne distanse skulde tilbakelægges på ski. Det lykkedes næsten. Knappe to norske mil fra det såkaldte "En..... depot" ^x røk det opp en snestorm som varte i uker. Scott forsøkte å trasse uveiret, men greiet det ikke. Og så kom den store tragiske slutt. Et halvt år senere ble Scott og to av hans ledsagere funnet. Hans dagbok også. Et værdigere dokument har ingen forsker etterlatt seg. Det var uten hinter og onsindede ord. De bebreidelser som fandtes var rettet mot ham selv. Filmen: "Med Scott - Sydpolsfareren" er fra engelsk hold sikkert ment som et monument og det er meget beklagelig at denne hensigt er forfeilet - i alle fall her i Norge.

Tryggve Gran

x Enton's depot